

تأثیر تغییرات جمعیت‌شناختی جامعه خریدی بر آینده جامعه اسرائیل؛ با تأکید بر نقش کیفی جمعیت در چارچوب مفهومی ژئوپلیتیک انسانی

سید هادی برهانی^{۱*}، حمیدرضا جوادی قلعه^۲

۱. گروه مطالعات غرب آسیا و آفریقا، دانشکده مطالعات جهان، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
 ۲. گروه مطالعات منطقه‌ای، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

مشخصات مقاله	چکیده
مقاله پژوهشی موضوع: میان‌رشته‌ای حوزه موضوعی: اسرائیل	یکی از نگرانی‌های پدران معنوی و بنیانگذاران صهیونیسم در فلسطین، ابعاد جمعیتی جامعه تأسیسی اسرائیل بود؛ دغدغه‌ای که با گذشت ده‌ها سال هنوز برطرف نشده و ساختار موزاییکی و کمیت محدود آن (چه در مقایسه با جمعیت فلسطینی‌ها و چه در مقایسه با جمعیت کشورهای منطقه) همچنان از ویژگی‌های برجسته آن به‌شمار می‌رود. در چنین وضعیتی کمیت و کیفیت گروه‌های متعدد و مختلف جمعیتی در اسرائیل مزایا یا برعکس، محدودیت‌های بیشتری را برای آنان و آینده رژیم ایجاد می‌کند. در این پژوهش، به‌دنبال بررسی تأثیر تغییرات جمعیت‌شناختی جامعه خریدی بر آینده جامعه اسرائیل بوده‌ایم (با تأکید بر نقش کیفی جمعیت در چارچوب مفهومی ژئوپلیتیک انسانی). استدلال اصلی این پژوهش این است که رشد تصاعدی جامعه خریدی در اسرائیل، در مقایسه با سایر گروه‌های جمعیتی و با درصد زاد و ولد بیشتر و برخی شاخص‌های جمعیتی، ممکن است در آینده احتمال بر ابعاد سیاسی (ماهیت دولت)، اجتماعی (بحران هویت، زلزله موقعیت زبان عبری و سنتی شدن ساختار آموزشی)، اقتصادی (کاهش نیروی متخصص، کاهش درصد تولید ناخالص داخلی و کاهش ورود سرمایه خارجی) و نظامی (زلزله در ایده ارتش مردمی و آسیب‌دیدن اصل خودیاری در مفهوم امنیت ملی) اسرائیل تأثیر بگذارد و اسرائیل را در این حوزه‌ها با چالش‌هایی جدی مواجه سازد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۲/۰۷ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۱/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۰۱ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۲/۰۵	
واژگان کلیدی: جمعیت‌شناسی اسرائیل، جمعیت یهودی اسرائیل، خریدی، ژئوپلیتیک انسانی.	

ارجاع به این مقاله: برهانی س، جوادی قلعه ح.ر. (۱۴۰۴). «تأثیر تغییرات جمعیت‌شناختی جامعه خریدی بر آینده جامعه اسرائیل؛ با تأکید بر نقش کیفی جمعیت در چارچوب مفهومی ژئوپلیتیک انسانی». *مطالعات کشورها*. ۴(۹): ۱-۳۳. doi: <https://doi.org/10.22059/jcountst.2026.412019.1460>

وبگاه: <https://jcountst.ut.ac.ir> | رایانامه: jcountst@ut.ac.ir
 شابای الکترونیکی: ۹۱۹۳-۲۹۸۰ | ناشر: دانشگاه تهران

* نویسنده مسئول: hadi.borhani@ut.ac.ir <https://orcid.org/0000-0003-3105-6501>

۱. مقدمه

یکی از دغدغه‌های ابتدایی جامعه تاسیسی اسرائیل که تا به امروز نیز ادامه دارد، دغدغه جمعیتی و مسائل مرتبط با ویژگی‌های کمی و کیفی جمعیت است. با جریان صهیونیسم به کمک آژانس یهود و صندوق ملی یهود با سازماندهی گروه‌های گسترده یهودی در دوران پیش و پس‌اقیمومیت تلاش شد تا با ایجاد نخستین کیبوتص‌های یهودی در سرزمین فلسطین، تعادل نامتوازن جمعیتی فلسطینی به نفع یهودیان تغییر یابد. با وجود گذشت هفتاد و اندی سال از تشکیل این رژیم در منطقه غرب آسیا، این مأموریت همچنان در اولویت دستگاه سیاست خارجی اسرائیل قرار دارد و نهادهای دولتی و غیردولتی زیادی برای انتقال جمعیت یهودیان از سراسر جهان به اسرائیل تلاش می‌کنند. افزایش قدرت ملی و حفظ هویت یهودی اسرائیل از مهم‌ترین دلایل فنی و تخصصی این تلاش ساختارمند به‌شمار می‌رود (Della-Pergola, 2024: 18-22).

بر اساس مفاهیم ژئوپلیتیکی، در صورتی که مکمل‌های فضایی و جغرافیایی در ماورای مرزها از لحاظ ساختاری تجانس داشته باشند و به‌لحاظ کارکردی تأمین‌کننده نیازها و کاستی‌های کشور محسوب شوند، علایق ژئوپلیتیکی کشور بسط می‌یابد (حافظ‌نیا، ۱۳۸۴: ۱۲۰). این مکمل‌های فضایی و جغرافیایی در خصیصه‌های طبیعی و انسانی است و همسویی واقعی یا تصویری با منافع آن کشور دارد. در میان عوامل شناخته‌شده ژئوپلیتیکی، ویژگی‌های کمی و کیفی منابع انسانی از عناصر مؤثری است که مسلماً بر وضعیت ژئوپلیتیکی بازیگر و قدرت ملی آن تأثیر دارد. با وجود موفقیت نسبی اسرائیل در تغییر توازن جمعیتی به نفع خود و تثبیت آن (البته، از طریق توسل به زور و جلب حمایت قدرت‌های جهانی)، ساختار موزاییکی این بافت جمعیتی همچنان یکی از چالش‌های اصلی جمعیت اسرائیل است که علی‌رغم سازماندهی روش‌مند نهادهای متولی (برای فائق آمدن بر این چالش‌های جمعیت‌شناختی)، همچنان حل نشده باقی مانده است.

در میان گروه‌های جمعیتی قومی و مذهبی متنوع حاضر در اسرائیل، جامعه خریدی، موسوم به جامعه فوق‌ارتدوکس، یکی از گروه‌های برجسته و با ویژگی‌های خاص است که بر ابعاد مختلف جامعه اسرائیل تأثیرگذار خواهد بود و پیامدهای در خور توجهی برای آینده اسرائیل به‌دنبال خواهد داشت.

در این پژوهش، به‌دنبال درک چپستی و چگونگی تأثیرگذاری ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه خریدی (هم از منظر کمی و هم از منظر کیفی) بر آینده

مؤلفه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی-امنیتی اسرائیل بودیم. جامعه خریدی جامعه‌ای با شاخصه‌های سیاسی (تنها جریان فکری حاضر در جمعیت یهودی اسرائیل که از نظر سیاسی غیرصهیونیست تلقی می‌شود)، اجتماعی (مطالعه تمام‌وقت تورات، برخورداری از نهادهای مستقل و پای‌بند نبودن به نهادهای ملی) و اقتصادی (ادغام‌نشدن در بازار کار و بزرگ‌ترین مصرف‌کننده یارانه‌های دولتی) منحصر به فرد است. هم‌بیشی این شاخصه‌ها با ویژگی‌های جمعیت‌شناختی منحصر به فرد و جمعیت به‌شدت در حال رشد خریدی‌ها، بر ابعاد مختلف زیست اسرائیل در آینده تأثیر خواهد گذاشت.

در این پژوهش، با تکیه بر نقش برجسته عامل جمعیت و وجوه کمی و کیفی آن در چارچوب مفهومی ژئوپلیتیکی انسانی، در بخش نخست، شاخص‌های جمعیت‌شناختی جامعه خریدی، به‌خصوص پیش‌بینی رشد این گروه جمعیتی را در آینده نزدیک بررسی کرده‌ایم. در بخش‌های بعدی، پیامدهای سیاسی (ماهیت دولت)، اجتماعی (بحران هویت، تزلزل زبان عبری و سنتی شدن ساختار آموزشی)، اقتصادی (کاهش نیروی متخصص، کاهش درصد تولید ناخالص داخلی و کاهش ورود سرمایه خارجی) و نظامی (تزلزل در ایده ارتش مردمی و آسیب دیدن اصل خودیاری در مفهوم امنیت ملی) این فعل‌وانفعال جمعیت‌شناختی را بررسی و تحلیل خواهیم کرد.

بر این اساس، پرسش اصلی در این مطالعه این است: افزایش کمی جمعیت جامعه یهودی خریدی چه پیامدهای کیفی‌ای برای آینده اسرائیل در حوزه‌های مهم سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی در پی خواهد داشت؟ فرضیه پژوهش حاضر (یا پاسخ به پرسش فوق) ناظر بر این مفهوم است که این تغییر توازن جمعیت‌شناختی به نفع جامعه فوق‌ارتدوکس، بر تمام جنبه‌های یادشده تأثیرات کیفی در خود توجهی خواهد گذاشت. بر همین اساس، منافع تعریف‌شده در اسناد امنیت ملی اسرائیل به خطر خواهد افتاد.

۲. پیشینه

در بررسی متون پژوهش مرتبط با موضوع جامعه خریدی و چالش‌های آن برای اسرائیل در منابع فارسی، منبعی که به‌طور مستقیم این مسئله در آن بررسی شده باشد یافت نشد و بیشتر مکتوبات در این راستا تمرکز بر شکاف‌های قومی، نژادی و اجتماعی جامعه اسرائیل دارد و مسئله چالش برانگیز جامعه خریدی صرفاً از

منظر شکاف اجتماعی با جامعه سکولار بررسی شده است، از جمله پژوهش احمدوند و رجبی قره‌قشلاقی (۱۳۸۹)، و مقومی و جاودانی مقدم (۱۴۰۱). در بررسی منابع خارجی، پژوهش‌هایی به‌مراتب مرتبط‌تر در این حوزه یافت شد. درعین‌حال، تمرکز هر یک از آن‌ها به‌نوعی متفاوت از کانون تحلیلی این پژوهش بود.

به‌طور مثال، اشموئل اِون، ضمن بررسی ترکیب گروه‌های اصلی جمعیتی در اسرائیل، از جمله یهودیان غیر خریدی، خریدی و اعراب ۱۹۴۸، استدلال می‌کند که رشد جمعیت دو گروه خریدی و اعراب ۱۹۴۸، به‌علت ویژگی‌های درونی این جوامع که آن‌ها را از نظر هویتی از سایر شهروندان اسرائیل متمایز می‌کند، در آینده نزدیک بر ابعاد اقتصادی، سیاسی، امنیتی و اجتماعی اسرائیل تأثیر خواهد گذاشت و این زنگ هشدار برای امنیت ملی اسرائیل است (Even, 2021). خلأ موجود در این پژوهش عدم‌تیین دقیق نحوه تأثیرگذاری تغییرات جمعیت‌شناختی این گروه‌ها بر ابعاد اقتصادی، سیاسی، امنیتی و اجتماعی اسرائیل است. در این مقاله تلاش شد تا این خلأ پژوهشی جبران شود.

پیتر لینتل ویژگی‌های اعتقادی و جهان‌بینی سیاسی این گروه جمعیتی را بررسی کرده است (Lintl, 2020). هرچند در بخش‌هایی از اثر خود، به ویژگی جمعیت‌شناختی این گروه نیز به‌اختصار اشاره کرده است، تمرکز اصلی مقاله تبیین این فرضیه است که روند روبه‌رو رشد جامعه خریدی در اسرائیل، با توجه به مشخصه‌های سیاسی و اجتماعی، به نبرد فرهنگی و جنگ هویتی خواهد انجامید.

شانان باتلر آدلر، ضمن برشماری برخی ویژگی‌های سیاسی و اجتماعی جامعه خریدی، به برجسته‌سازی تفاوت اعتقادی جامعه خریدی در مقایسه با سایر بخش‌های جامعه اسرائیل و ایدئولوژی دولت مستقر پرداخت (Butler Adler, 2014).

آنچه در کانون تجزیه و تحلیل این مقالات و پژوهش‌ها نیست تبیین و ترسیم آثار سوءرشد جمعیتی سرسام‌آور جامعه خریدی بر ابعاد کلان سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و امنیتی-نظامی است.

۳. روش‌شناسی

این پژوهش از حیث ماهیت در زمره تحقیقات توصیفی-تبیینی با رویکرد

آینده پژوهانه مبتنی بر تحلیل روند^۱ قرار می‌گیرد؛ مسئله اصلی آن توصیف دقیق روند جمعیتی مهم و سپس تبیین علّی پیامدهای محتمل آن بر ساختار و کارکرد آینده اسرائیل در ساحت‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی است. با چنین رویکردی، نخست با اتکا به اسناد، منابع کتابخانه‌ای، گزارش‌های آماری، مطالعات پیشین و شواهد موجود، روند افزایش جمعیت یهودیان خریدی تبیین شد. سپس، بر پایه منطق استنتاج هم‌تغییر^۲ و حذف نظری عوامل مداخله‌گر نشان دادیم که این روند چگونه بر تحولات سیاسی، مناسبات اجتماعی، بازار کار و سیاست‌های امنیتی و نظامی اسرائیل اثر می‌گذارد.

تناسب این روش با موضوع پژوهش از آن روست که مسئله بررسی شده ماهیتی پیچیده، چندبعدی و بلندمدت دارد و نیازمند نگاهی فراتر از توصیف صرف یا تمرکز بر رشته علمی مشخصی است؛ به بیان دیگر، در پی آن بودیم که از دل داده‌ها و روندهای موجود، تصویری مستدل از پیامدهای احتمالی ارائه دهیم، نه آنکه صرفاً وضعیت کنونی را گزارش کرده باشیم. از همین رو، روش توصیفی-تبیینی با رویکرد آینده‌پژوهی (با تأکید بر مطالعه روند)، مناسب‌ترین چارچوب برای تبیین پیوند میان یک متغیر جمعیتی و مجموعه‌ای از متغیرهای وابسته در سطح کلان سیاسی و اجتماعی به‌شمار می‌آید. بخش‌های بعدی مقاله به بیان روش‌مند این امر اختصاص دارد. نخست، توصیفی دقیق از واقعیت «افزایش جمعیت یهودیان خریدی» و «روند مربوط» صورت می‌گیرد. سپس، تأثیر این روند بر آینده اسرائیل در حوزه‌های چهارگانه تحلیل می‌شود. هدف این تحلیل کیفی، شناسایی پیامدهای علّی واقعیت جمعیت‌شناختی موجود در حوزه جمعیت یهودیان خریدی بر عرصه‌های مهم حیات اسرائیل است که آینده آن را شکل می‌دهد.

۴. چارچوب نظری

اگرچه رودلف کیلن را وضع‌کننده مفهوم ژئوپلیتیک می‌دانند، بسیاری فردریش راتسل را پدر این رشته علمی به‌شمار می‌آورند (Björk & Lundén, 2021). ژئوپلیتیک عبارت است از درک واقعیت‌های محیط جغرافیایی به‌منظور دستیابی به قدرت، به‌نحوی که بتوان در بالاترین سطح وارد بازی جهانی شد و منافع ملی و حیات ملی را حفظ کرد (عزتی، ۱۳۸۰: ۷).

1. trend analysis
2. co-variation

در صورتی که مکمل‌های فضایی و جغرافیایی در ماورای مرزها از لحاظ ساختاری تجانس داشته باشد و به لحاظ کارکردی تأمین‌کنندهٔ نیازها و کاستی‌های کشور محسوب شود، علایق ژئوپلیتیکی کشور بسط می‌یابد (حافظ‌نیا، ۱۳۸۴: ۱۲۰). این مکمل‌های فضایی و جغرافیایی در خصیصه‌های طبیعی و انسانی است که همسویی واقعی یا تصویری با منافع آن کشور دارد.

از جمله عوامل شناخته‌شدهٔ ژئوپلیتیکی می‌توان به موقعیت‌های راهبردی و زیست‌راهبردی، موقعیت‌های ارتباطی، دریایی و ساحلی، جنبه‌های طبیعی و فیزیکی سرزمین نظیر شکل، وسعت، اوضاع توپوگرافی و اقلیمی و وضعیت‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی، اجتماعی و فرهنگی و نوع و میزان منابع طبیعی و کمیّت و کیفیت منابع انسانی و عناصر فرهنگی و تاریخی اشاره کرد (پارسایی و همکاران، ۱۳۹۸: ۷-۸).

در این پژوهش، تأثیر عنصر انسانی ژئوپلیتیک در مفهوم قدرت ملی بررسی شد. در ژئوپلیتیک جمعیت، علاوه بر ابعاد کمی، به ابعاد کیفی جمعیتی نیز پرداخته می‌شود. منظور از بُعد کمی، میزان عددی جمعیت کشور است که به علت اهمیت آن در تأمین نیروی نظامی و دفاعی، همچنین نیروی کار لازم برای تولید ثروت مطرح می‌شود. در کنار عوامل کمی، توجه به بُعد کیفی جمعیت - شامل سلامت روانی و جسمی، سطح تحصیلات بالا، سطح زندگی مناسب، باورهای عمومی و سطح روحیهٔ ملی بالا - نیز در ارزیابی شاخص انسانی ژئوپلیتیک در کشور اهمیت زیادی دارد (الهی و همکاران، ۱۴۰۳: ۶).

اهمیت عناصر جمعیت‌شناختی در شکل‌دهی به آیندهٔ کشور از جمله بدیهی‌ترین عوامل توجه کشورهای مختلف به سرمایه‌گذاری‌های راهبردی در حوزه‌های آموزشی، بهداشتی و مهارتی است؛ تلاش‌هایی که در صورت به‌ثمرنشستن، افزایش کیفیت سرمایهٔ انسانی و ضریب‌دهی به توان رقابت‌پذیری اقتصادی آن را به‌دنبال دارد. درک روابط متقاطع و متداخل عناصر جمعیت‌شناختی و قدرت ملی در هدایت سیاست‌های کشور نقش مهمی دارد. عنصر جمعیت عنصر چندوجهی قدرت ملی است. در حالی که کمیّت جمعیت تعیین‌کننده است، توزیع سنی، سرمایهٔ انسانی و کیفیت جمعیت اهمیتی به مراتب بیشتر دارد. در ابعاد اقتصادی، نظامی، سیاسی و ژئوپلیتیکی جمعیت بر نقش پیچیدهٔ ژئوپلیتیکی جمعیت در قدرت ملی کشور تأکید می‌شود (Pulami & Nepal, 2023: 47).

در این پژوهش، تأثیر افزایش کمیٔ جامعهٔ حریدی در اسرائیل بر

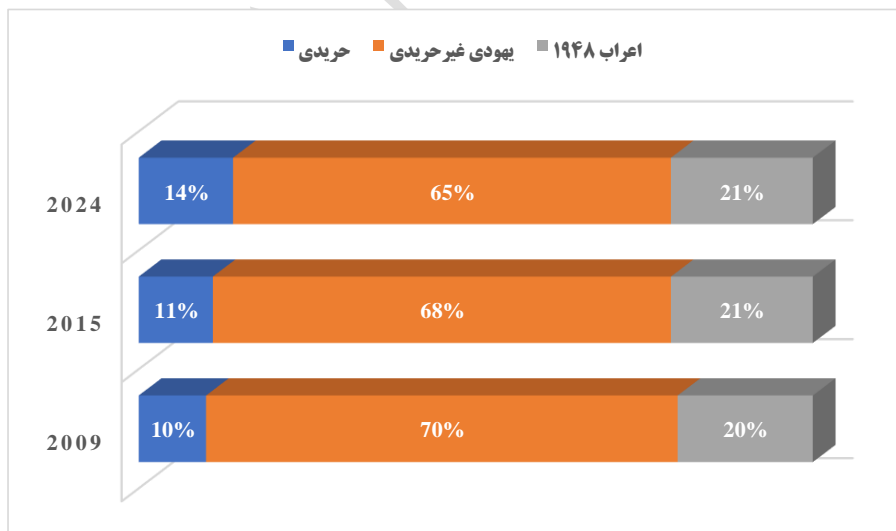
شاخص‌های کیفی آن و اثر متقابل این روند بر حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، نظامی و اقتصادی آن بررسی شده است.

۵. بحث

در این بخش، نخست واقعیت جمعیت‌شناختی یهودیان خریدی، شامل افزایش جمعیت و روند آن، توصیف می‌شود. سپس، پیامدهای این روند جمعیت‌شناختی بر حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی اسرائیل بررسی خواهد شد.

۱.۵. شاخص‌های جمعیت‌شناختی جامعه خریدی اسرائیل

بر اساس داده‌های اداره مرکزی آمار اسرائیل، جمعیت شهروندان اسرائیلی در پایان سال ۲۰۲۴م، ۱۰۰۰۵۰۰۰ نفر بود. از این تعداد ۱۳۹۲۰۰۰ نفر خریدی، ۶۴۸۹۰۰۰ نفر یهودیان غیرخریدی و ۲۱۲۴۰۰۰ نفر اعراب ۱۹۴۸ بوده‌اند. لذا، بر اساس این آمار در پایان سال ۲۰۲۴م، ۱۴ درصد از جمعیت اسرائیل را خریدی‌ها، ۶۵ درصد را یهودیان غیرخریدی و ۲۱ درصد را اعراب ۱۹۴۸ تشکیل می‌دهند (Weinreb, 2024: 3-7).

شکل ۱. جمعیت اسرائیل بر اساس گروه جمعیتی (Malach & Kahner, 2024: 10)

اگر در روندی تاریخی به این رشد جمعیتی نگاه کنیم جزئیات مهمی خودنمایی می‌کند. درحالی‌که جمعیت جامعه خریدی در سال ۲۰۰۹م، ۷۵۰۰۰۰

نفر، معادل ۱۰ درصد از جمعیت کل اسرائیل، بوده است، این رقم در سال ۲۰۱۵م، به ۹۴۸۰۰۰ نفر، یعنی ۱۱ درصد از کل جمعیت اسرائیل، و در سال ۲۰۲۴م، به ۱۳۹۲۰۰۰ نفر، یعنی ۱۴ درصد از کل جمعیت اسرائیل، می‌رسد. این در حالی است که نسبت جمعیتی جامعه یهودی غیرخریدی در کل جمعیت از ۵۲۶۷۰۰۰ نفر یا ۷۰ درصد از کل جمعیت به ۵۷۵۸۰۰۰ نفر، یعنی ۶۸ درصد از کل جمعیت، و در سال ۲۰۲۴م، به ۶۴۸۹۰۰۰ نفر، معادل ۶۵ درصد از کل جمعیت اسرائیل، رسیده است (Malach & Kahner, 2024: 9).

این تغییر تناسب جمعیتی ناشی از درصد رشد بالا و سریع جامعه خریدی است. بر اساس همین درصد رشد جمعیت، پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۳۰م این جامعه ۱۶ درصد از کل جمعیت اسرائیل را تشکیل دهد (ibid).

درصد رشد جمعیتی جامعه خریدی در سال ۲۰۰۹م، ۴/۲ درصد بود؛ این در حالی است که این درصد برای کل جامعه یهودی اسرائیل ۱/۴ درصد بوده است. دو علت اصلی این رشد سریع جمعیتی را می‌توان درصد بالای باروری و سن پایین ازدواج دانست. اگر همین درصد رشد جمعیتی در جامعه خریدی ادامه پیدا کند، هر ۱۷ سال یکبار اندازه این جمعیت دو برابر می‌شود. این درحالی است که کل جمعیت یهودی غیرخریدی اسرائیل هر ۸۰ سال یکبار دو برابر می‌شود (ibid: 10).

۱.۱.۵. سن جمعیت

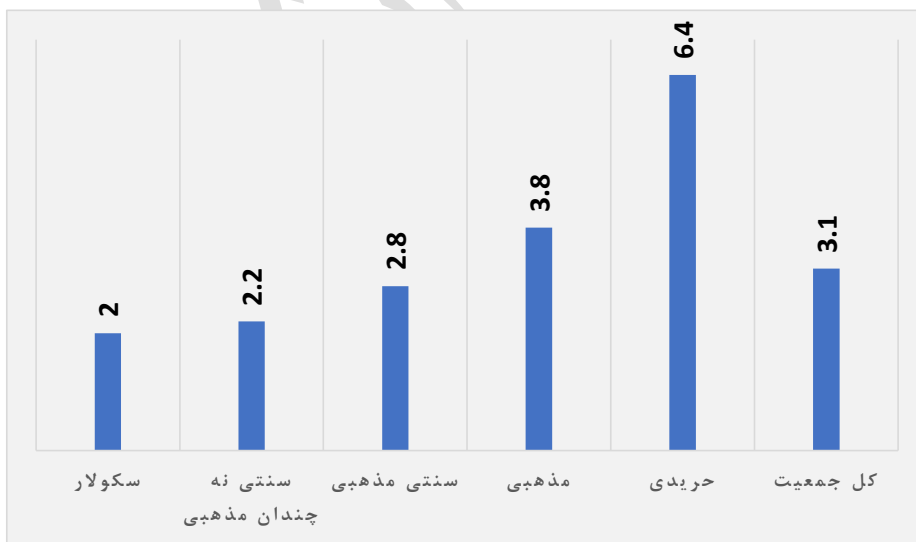
درحالی‌که نسبت سنی جوانان ۰-۱۹ ساله در جمعیت خریدی ۵۷ درصد است، این رقم در میان یهودیان به‌طور کلی ۳۱ درصد است. درحالی‌که میانگین سنی جمعیت خریدی ۱۶ سال است، این میانگین در میان کل جمعیت یهودی اسرائیل ۳۶ سال است (Della-Pergola, 2024: 22).

سه دلیل اصلی میانگین سنی پایین در جامعه خریدی را می‌توان ازدواج در سن پایین، فرزندآوری در سنین پایین و میانگین باروری در هر خانواده دانست، به‌طوری‌که میانگین سنی ازدواج در میان مردان خریدی در سال ۲۰۲۲م، ۲۳ سال و در میان زنان ۲۲ سال بوده است. میانگین سنی تولد نخستین فرزند در خانواده‌های خریدی، به‌ترتیب مرد و زن ۲۴/۷ و ۲۳/۵ سال است. این در حالی است که میانگین سن ازدواج مردان یهودی غیرخریدی ۳۰ سال و زنان یهودی غیرخریدی ۲۸ سال است. همچنین، سن تولد نخستین فرزند به‌ترتیب ۳۲/۴ و ۳۰/۸ سال بوده است (ibid).

در سال ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲م، میانگین باروری زنان خریدی به‌ازای هر زن ۶/۴ فرزند بود. این درحالی است که میانگین باروری در میان زنان کشورهای عضو «سازمان توسعه و همکاری اقتصادی» ۱/۶ فرزند و در میان زنان یهودی غیرخریدی ۲/۵ فرزند بوده است (Central Bureau of Statistics, 2022).

اگر زنان یهودی اسرائیلی را بر اساس گرایش مذهبی بررسی کنیم متوجه خواهیم شد که میانگین باروری در میان زنان مذهبی به‌ازای هر زن ۳/۸ فرزند، در زنان سنتی مذهبی ۲/۸، در زنان سنتی نه‌چندان مذهبی ۲/۲ و در زنان سکولار ۲ فرزند بوده است (Della-Pergola, 2024: 26). بنابراین، در اسرائیل ارتباط مستقیمی بین سطح دینداری مادر و تعداد فرزندان وجود دارد، به‌طوری‌که هرچه فرد از مبانی دینی دورتر و در اصلاح سکولارتر باشد، میانگین باروری کمتر و هرچه مذهبی‌تر باشد، میانگین باروری بیشتر است.

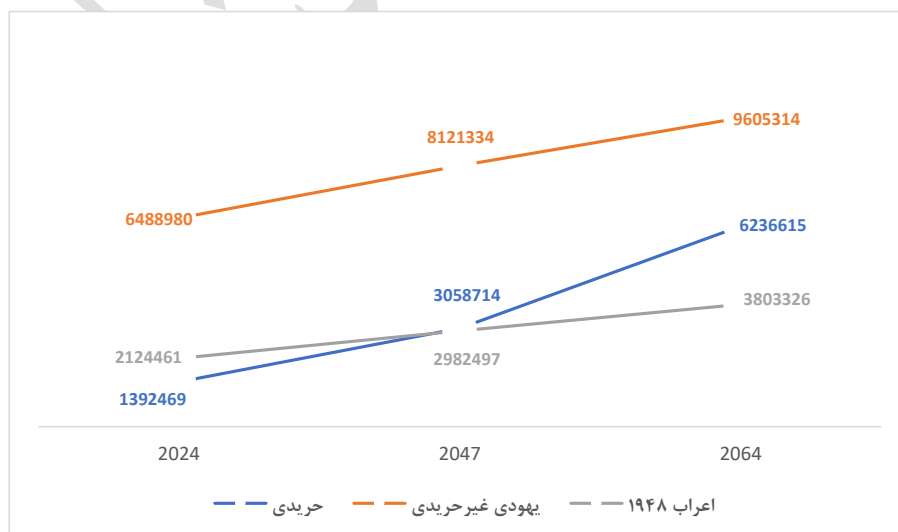
بررسی روندی این میانگین باروری در جامعه خریدی نشان می‌دهد، درحالی‌که میانگین باروری در ابتدای دهه ۱۹۸۰م، ۶ فرزند بود، این رقم از میانه دهه ۱۹۸۰م تا پایان ۱۹۹۰م به ۷ فرزند و در سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۴م به ۷/۳ فرزند رسید. از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۹م، میانگین باروری کمی کاهش یافت و به ۶/۶ فرزند و در ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۲م به ۶/۴ فرزند رسید (ibid: 29).

شکل ۲. میانگین باروری زنان یهودی بر اساس گرایش مذهبی (Malach & Kahner, 2024:)

۲.۱.۵. پیش‌بینی وضعیت جمعیتی

در حالی که جامعه خریدی در سال ۲۰۲۴م، ۱۴ درصد از کل جمعیت را تشکیل می‌داد (Tercatin, 2025)، با توجه به میانگین رشد سریع آن، انتظار می‌رود سهم آن از کل جمعیت در میان‌مدت و بلندمدت افزایش چشمگیری پیدا کند. طبق پیش‌بینی‌های اداره مرکزی آمار اسرائیل، انتظار می‌رود جمعیت خریدی با سرعت زیادی رشد کند (Taub Center, 2018). بر این اساس، وزن آن در کل جمعیت اسرائیل افزایش یابد. طبق پیش‌بینی‌های میان‌مدت (تا ۱۵ سال آینده)، انتظار می‌رود نسبت جمعیت خریدی‌ها در کل جمعیت در سال ۲۰۳۰م، حدود ۱۶ درصد باشد؛ در آن سال، جمعیت خریدی‌های زیر ۲۰ سال، حدود ۶ میلیون نفر خواهد بود و نسبت این گروه سنی ۲۵ درصد از کل جمعیت خریدی خواهد بود. نسبت افراد خریدی در گروه سنی کار (۲۵ تا ۶۴ سال) به ۱۱ درصد خواهد رسید. پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۳۳م، از ۱۱/۷ میلیون نفری که انتظار می‌رود در آن سال در اسرائیل زندگی کنند، کل جمعیت خریدی‌ها به ۲ میلیون نفر برسد. طبق پیش‌بینی‌های بلندمدت انتظار می‌رود در سال ۲۰۴۳م، جمعیت خریدی‌ها از جمعیت اعراب پیشی بگیرد. در سال ۲۰۴۵م، انتظار می‌رود جمعیت خریدی‌ها حدود ۲۲ درصد از کل جمعیت و حدود ۲۸ درصد از جمعیت یهودیان باشد و در سال ۲۰۶۵م انتظار می‌رود حدود ۳۲ درصد از کل جمعیت و حدود ۴۰ درصد از جمعیت یهودیان را تشکیل دهند (Malach & Kahner, 2024: 9-10).

شکل ۳. پیش‌بینی جمعیت اسرائیل بر اساس گروه‌های جمعیتی، ۲۰۲۴ تا ۲۰۶۴م (Della-Pergola, 2024: 29)

۲.۵. تأثیر تغییرات جمعیت‌شناختی جامعه خریدی بر آینده اسرائیل
 روند رشد جمعیتی جامعه خریدی در مقایسه با سایر گروه‌های جمعیتی در اسرائیل از جمله روندهای مؤثر بر تحولات جامعه اسرائیل در آینده خواهد بود. در این بخش ابعاد مختلف تأثیر این روند بر حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی-امنیتی را بررسی خواهیم کرد.

۱.۲.۵. آینده سیاسی: غیرصهیونیستی‌شدن اسرائیل

جامعه خریدی ریشه در جوامعی متمرکز در شرق اروپا و منطقه‌ای با عنوان کلنی در غرب روسیه تزاری دارد و تحت تأثیر تجربه‌های تلخ تاریخی، نظیر پوگروم و هولوکاست، مجبور شدند برای حفاظت از خود با جریان سکولار صهیونیسم همراه شوند و با زیر پا گذاشتن سه عهد مشهور این جریان، پا به سرزمین فلسطین بگذارند. این جامعه که به گروه‌های عمده‌ای نظیر حسیدی، لیتوانیایی و سفارادی تقسیم می‌شوند و هر یک نیز به نوبه خود زیرگروه‌های متعدد جمعیتی دارند، با گذشت هفتاد و اندی سال از تأسیس اسرائیل، همچنان ذیل عنوان یهودیان غیرصهیونیست طبقه‌بندی می‌شوند.

علل متعددی برای توضیح این مسئله وجود دارد. نخست، بررسی روند تاریخی حضور این جریان در اسرائیل نشان می‌دهد که این گروه برخلاف جریانی مانند جریان ارتدوکس و ملی-مذهبی، هیچ علاقه جدی‌ای به کار ندارند. جریان ارتدوکس و ملی-مذهبی با تشکیل کمیته‌های اولیه در فلسطین و سازماندهی جوخه‌های مسلح برای مبارزه با گروه‌های فلسطینی و نیروهای بریتانیا، در اثر تهدیدهای موجود در قاره اروپا، مجبور به مهاجرت به فلسطین شدند.

دوم، این گروه از زمان استقرار خود در فلسطین تا به امروز تنها به دلیل وجود شرایط مناسب برای مطالعه دروس دینی و مذهبی، در آن سکنی گزیدند و فعالیت‌هایی نظیر فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی از جانب این گروه در حاشیه زندگی مذهبی این جریان قرار دارد؛ در واقع، بررسی تاریخ اسرائیل نشان می‌دهد که فعالیت سیاسی این گروه جمعیتی صرفاً در راستای کسب امتیازهای اقتصادی و اجتماعی لازم برای تسهیل و تداوم سبک خاص زندگی در این گروه انجام شده است و هدف آن‌ها از حضور در دنیای سیاست در راستای اعتلای اهداف سیاسی اسرائیل نیست (Butler Adler, 2014: 85-92). این روند تاریخی را می‌توان در برهه‌های مختلف تاریخی ملاحظه کرد، نظیر امضای «توافقنامه وضع موجود ۱۹۴۷» در ازای دریافت موافقت این جامعه برای امضای بیانیه استقلال اسرائیل

(Center for Israel Education, 1947)، بازگشت مجدد به کنست پس از ۲۵ سال امتناع از شرکت در انتخابات و پیوستن به دولت مناخم بگین در سال ۱۹۷۷م در ازای دریافت امتیازهایی نظیر افزایش بودجه دولتی مدارس آگودات و حذف محدودیت ۸۰۰ نفری تعداد معافیت از خدمت سربازی برای جوانان مشغول به تحصیل در یشیوا (Yates, 2012: 29-30) و پیوستن به دولت‌های مختلف نتانیاهو با هدف تبدیل موضوع معافیت سربازی جامعه خریدی به قانونی مستحکم در نظام حقوقی اسرائیل (Welsh, 2025).

سوم، طراحی و اداره نهادهایی مجزا از نهادهای رسمی دولتی در اسرائیل، همچون نهاد آموزش و نهاد قضاوت و بی‌توجهی ساختارمند به نهادهایی نظیر ارتش گواه دیگری بر تأیید رویکرد غیرصهیونیستی آن است.

بر پایه این علل مشخص و عینی و با استناد به رشد کمی و فزاینده این گروه جمعیتی در مقایسه با سایر گروه‌های یهودی، می‌توان به این نتیجه رسید که هویت صهیونیستی اسرائیل در آینده‌ای نه‌چندان دور در معرض استهاله‌ای درونی است. اسرائیل امروز با هویتی دوگانه مواجه است؛ هویتی که بر اصول و مبانی برآمده از دنیای لیبرال دموکراسی غرب اصرار دارد و خود را همانند دولت-ملت‌های غربی تعریف می‌کند؛ و هویتی دیگر که از دنیای مدرن به‌دور مانده، دارای ابعاد پررنگ مذهبی است و با نهادهای درونی اسرائیل بیگانه است (Lintl, 2020: 37). از این‌رو، در آتیه این تغییر و تحول جمعیت‌شناختی می‌توان تهي شدن اسرائیل را از ارزش‌های صهیونیستی پدران بنیانگذار این جریان نظیر پینسکر، هرتصل، وایزمن و بن‌گوریون مشاهده کرد.

۲.۴.۵. آینده اجتماعی

در ابعاد اجتماعی رشد فزاینده جمعیتی جامعه خریدی می‌توان به بحران هویتی، تزلزل موقعیت زبان عبری به‌منزله یکی از عناصر هویت‌بخش جامعه اسرائیل و سنتی شدن ساختار آموزشی اشاره کرد. در ادامه به تحلیل آن می‌پردازیم.

الف) بحران هویتی

اگرچه جنبش صهیونیسم ریشه در جریان هسکالا داشت و اساساً حرکتی سکولار بود، همراهی جریان خریدی با این جنبش که علل تاریخی گسترده‌ای دارد اساساً تعارضی هویتی را برای جامعه اسرائیل به‌جا گذاشت؛ تعارضی که با قدرت گرفتن

جامعه خریدی در بخش‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و افزایش روزافزون جمعیت آن‌ها، به چالشی اساسی برای اسرائیل تبدیل شده است. در حالی که نیمی از جامعه اسرائیل خود را سکولار می‌دانند و قائل به جدایی دین از سیاست هستند، جامعه خریدی طرز تفکر متمایزی دارند. سکولارهای اسرائیل بر این باورند که مذهب در اسرائیل پای خود را فراتر از امور مربوط به خود گذاشته و در مجموع بر کیفیت زندگی آن‌ها و اسرائیل تأثیر منفی داشته است. در حالی که جامعه سکولار و نه‌چندان مذهبی اسرائیل قائل به پیروی از قوانین مدنی وضع‌شده در جامعه اسرائیل هستند و خود را پیرو هنجارهای نظام دموکراتیک و مدرن می‌دانند، جامعه خریدی اساساً به مدرنیته اعتقادی ندارد و بر این باور است که روح تورات در قالب قوانین شریعت، یعنی هلاخا، باید در جامعه اسرائیل پیاده‌سازی شود.

یکی از مصادیق عینی حضور و تأثیر اندیشه دینی بر زندگی عمومی در اسرائیل که اصطکاک زیادی را بین جامعه خریدی و غیر خریدی ایجاد کرده است، مسائل مرتبط با احوال شخصیه است. سکولارهای اسرائیل را حکومت ملزم کرده است تا در مسائلی نظیر ازدواج، طلاق و هویت یهودی تابع تفاسیر هلاخایی ارتدوکس‌های افراطی باشند. از سال ۱۹۴۸م تاکنون، ارتدوکس‌های افراطی و ارتدوکس‌ها قدرت پیدا کرده‌اند تا تعیین کنند که به‌طور مثال، آیا ازدواج و طلاق اسرائیلی‌ها قانونی است؟ و آیا فرد بر اساس قوانین هلاخایی می‌تواند خود را یهودی بداند؟ داشتن این سطح از کنترل بر جامعه، کلید قدرت و نفوذ تشکیلات مذهبی اسرائیل بر سکولارهای یهودی بوده است. این مسئله سکولارهای اسرائیل را به خشم آورده است، زیرا آن‌ها بر این باورند که سبک زندگی باید تابعی از قوانین سکولار باشد نه قوانین هلاخایی (Chen & Li, 2024: 4).

این نفوذ مذهبی بر مسائل مرتبط با احوال شخصیه از سه محور قدرت اصلی نشأت گرفته است:

۱. نفوذ خریدی‌ها در نظام قضایی. اسرائیل چهار نظام دادگاهی مجزا دارد: دادگاه مدنی، دادگاه مذهبی، دادگاه نظامی و کار. هر کدام از این نظام‌های قضایی در سازماندهی و توزیع قدرت حقوقی قوانین متفاوتی دارند. به‌طور مثال، دادگاه‌های مدنی قضاتی دارند که بر اساس قوانین مدنی حکم می‌دهند و به بررسی پرونده‌های جرمی نظیر قتل و تجاوز می‌پردازند. این در حالی است که در دادگاه‌های مذهبی، قضات خاخام‌هایی هستند که در

زمینهٔ مسائلی مانند ازدواج و طلاق بر اساس قوانین هلاخایی حکم می‌کنند. این تفکیک وظایف به کسب استقلال و افزایش قدرت دادگاه‌های مذهبی و حفظ کنترل آن بر مسائل مرتبط با احوال شخصیه کمک کرده است. نظام دادگاهی خاخامی متشکل است از ۲۰ دادگاه منطقه‌ای و ۱ دادگاه عالی تجدیدنظر خاخامی در قدس. بنابراین، بیشتر مبارزات بین سکولارها و جامعهٔ حریدی در این دادگاه اتفاق می‌افتد (Kedar, 2007: 2-18).

۲. شورای عالی خاخامی. یکی دیگر از نهادهای کلیدی و مهم حریدی «شورای عالی خاخامی» است. این نهاد مسئول اجرای حقوقی هلاخا در جامعهٔ اسرائیل و بررسی و تأیید خاخام‌هایی است که تمایل دارند به‌عنوان «دادرسی» و یا «ذابح مجاز» خدمت کنند. کنترل شورای خاخامی توسط حریدی‌ها، آن‌ها را قادر ساخته است تا فقط خاخام‌های حریدی را برای خدمت دولتی تأیید کنند. این خاخام‌ها می‌توانند خدمت در دادگاه‌های مذهبی اسرائیل را انتخاب کنند که به موجب آن محافظه‌کارترین افراد تشکیلات مذهبی دربارهٔ پرونده‌های مرتبط با احوال شخصیه تصمیم خواهند گرفت. همچنین، می‌توانند به‌عنوان دادرسی و یا ذابح مجاز در مراکز پرجمعیت سکولار خدمت و آن‌ها را تابع محدودیت‌های همگانی بیشتری کنند (Klein, 2022; Khofesh Meyda Report, 2019: 5-35).

۳. وزارت داخلی. آخرین نهاد کلیدی اسرائیل «وزارت داخلی» است. این بخش دولت اسرائیل با مسئلهٔ مهاجران و ثبت و تأیید هویت سروکار دارد. هر مهاجری که برای زندگی کردن به اسرائیل می‌آید باید بخشی از فرایند به‌رسمیت شناخته‌شدن خود را ثبت کند (چه یهودی باشد و چه نباشد). تأیید یا رد ادعای یهودی بودن افراد بر عهدهٔ وزارت داخلی اسرائیل است، اما این وزارتخانه در خصوص تعیین درجهٔ یهودی بودن فرد اغلب با دادگاه خاخامی مشورت می‌کند. گروه‌های متفاوت موجود در درون تشکیلات مذهبی اسرائیل برای تعیین هویت یهودی فرد، بررسی‌های متفاوتی انجام می‌دهند. بنابراین، نظر به آنکه حریدی‌ها حضور سنگین و پررنگی در دادگاه‌های خاخامی دارند، می‌توانند در صدور حکم جایگاه یهودی فرد نفوذ چشمگیری بر وزیر کشور داشته باشند (Dödtmann, 2023: 120-145).

لذا، بر این اساس، افزایش جمعیت خریدی در آینده نزدیک بحران هویت ایجاد شده در جامعه اسرائیل را به مراتب تعمیق خواهد بخشید و جامعه سکولار را از حضور در اسرائیل ناامید خواهد کرد. تعمیق این شکاف هویتی جامعه سکولار را به فکر مهاجرت از اسرائیل خواهد لنداخت. گواه این گزاره را می توان در کاهش امید به آینده اسرائیل در میان جامعه سکولار دانست.

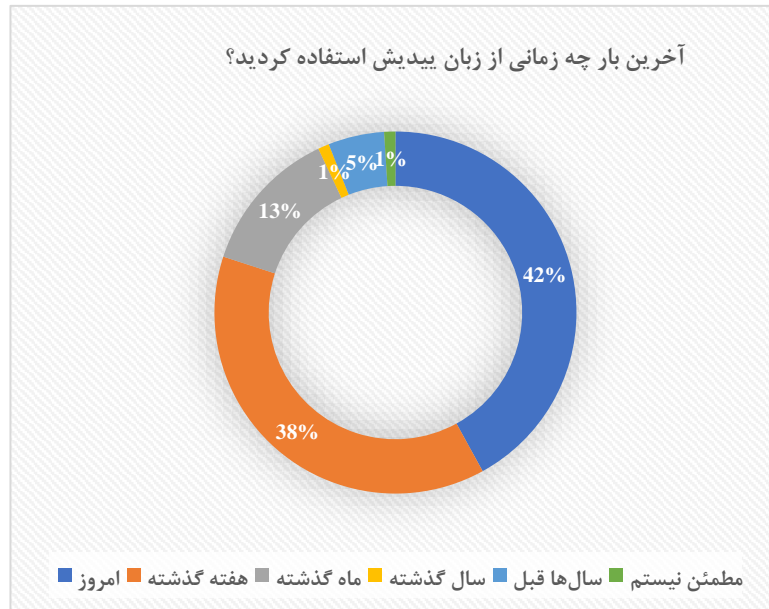
ب) نزلت موقعیت زبان عبری

یکی دیگر از آثار تغییر جمعیت‌شناختی جامعه خریدی بر جامعه اسرائیل را می توان از بین رفتن موقعیت زبان عبری دانست که یکی از عناصر هویت‌بخش جامعه اسرائیل در سال‌های پس از تأسیس بوده است. علی‌رغم تلاش دولت‌های اسرائیلی برای آموزش زبان عبری به مهاجران جدید و نهادینه‌سازی این زبان در جامعه اسرائیل، به نظر می‌رسد برخی بخش‌های جامعه اسرائیل، به‌ویژه جامعه خریدی، چندان خود را با این عنصر هویت‌بخش سازگار نکرده‌اند و بیشتر به زبان ییدیش تکلم می‌کنند. شاید بتوان یکی از دلایل این مسئله را بر خوداری جامعه خریدی از نظام آموزش مستقل دانست که از ابتدای تأسیس دولت اسرائیل از آن بهره‌مند بوده‌اند. جامعه خریدی از زمان بن‌گوریون نظام آموزشی مستقلی داشته است. همین نظام آموزشی مستقل زمینه لازم را برای مطالعات کتب سنتی با زبان ییدیش فراهم کرده است.

بر اساس بررسی دانشگاه لندن در سال ۲۰۲۲م، در پاسخ به این سؤال که آخرین بار چه زمانی از زبان ییدیش استفاده کردید، ۴۲ درصد از خریدی‌ها امروز، ۳۸ درصد هفته گذشته، ۱۳ درصد ماه گذشته، ۱ درصد سال گذشته و ۵ درصد در سال‌های گذشته را برای پاسخ انتخاب کردند. این نشان می‌دهد در جامعه خریدی از زبان ییدیش بسیار استفاده می‌شود (Benedict, 2022: 248-249).

پ) سنتی‌شدن ساختار آموزشی

«سنت‌گرایی محض» بهترین عبارت برای توضیح طرز نگرش خریدی‌ها به مقوله آموزش است. آن‌ها بر این باورند که هر چیز جدیدی، طبق دستور تورات، قدغن شده است. این فلسفه نخستین بار در سال ۱۸۱۹م در مجارستان یعنی مرکز ارتدوکس اشکنازی تدوین شد. هر گونه ایده جدید خطری برای جامعه به حساب می‌آید، زیرا انجام‌دادن اصلاحات و زیرسؤال بردن هنجارهایی که مدت‌ها در بطن جامعه جریان داشته نوعی اعلان جنگ بر ضد خداوند است.

شکل ۴. میزان بهره‌مندی از زبان ییدیش در فاصله‌های زمانی مختلف (Benedict, 2022: 249)

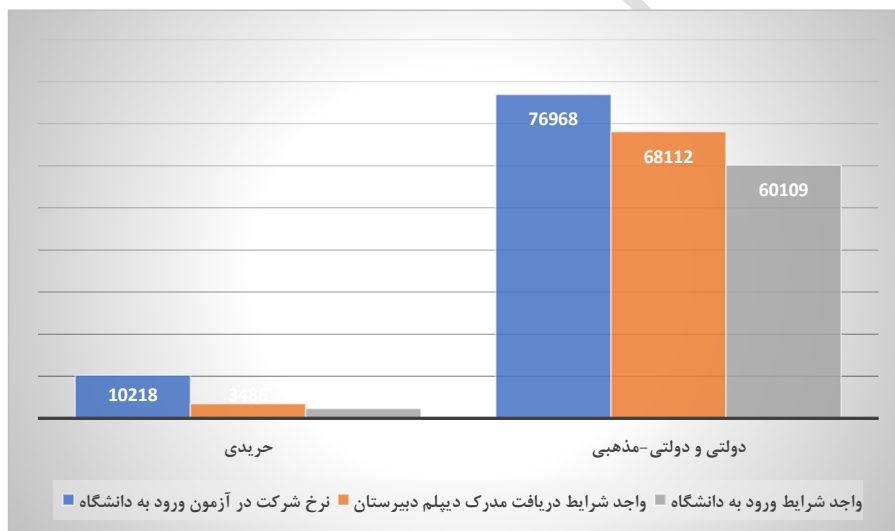
به‌علاوه، نظر به اینکه اساس و بنیان آموزش خریدی قانون یهود است، زیرسؤال بردن دروسی که خاخام‌ها تدریس می‌کنند مانند زیرسؤال بردن کلام الهی است و چنین اقدام یاغی‌گرایانه و گستاخانه‌ای بر ضد خداوند هرگز با مسامحه همراه نخواهد شد. خریدی‌های اسرائیل بر این باورند که این محافظه‌کاری شدید در آموزش یکی از هنجارهای مذهبی است و آن‌ها در حال ادامه همان مسیر آموزشی‌ای هستند که نسل‌های پیشین در اروپای شرقی دنبال می‌کردند. آن‌ها معتقدند که این محافظه‌کاری یکی از موانع مؤثر در برابر مدرنیته است که جلوی آثار فسادزای آموزش روز و ارزش‌های آن را خواهد گرفت؛ ارزش‌هایی که در حال نفوذ به درون جامعه مقدس آنان است. بنابراین، خریدی‌ها این محافظه‌کاری شدید در امر آموزش را مقوله‌ای حیاتی برای بقا می‌دانند (Yates, 2012: 34).

بر اساس آمار سال ۲۰۲۴م، از مجموع ۲۳۴ مؤسسه آموزشی خصوصی که بودجه‌هایی از دولت برای آموزش دروس اصلی برای دانش‌آموزان خریدی دریافت می‌کنند، تنها ۶۰ درصد این دروس را تدریس می‌کنند (Finkelstein, 2024).

بر اساس آمار سال ۲۰۲۳م، ۸۴ درصد از دانش‌آموزان مقطع ابتدایی خریدی در مدارس تحصیلی می‌کنند که دروس اصلی را به آن‌ها آموزش نمی‌دهند و ۵۶

درصد نیز در مدارس حضور دارند که تنها بخشی از این دروس را به آنها آموزش می‌دهند (Globes, 2022).

به گفته گیلعاد مالاک، رئیس برنامه خریدی‌ها در مؤسسه دموکراسی اسرائیل، تنها ۲۴ درصد از والدین خریدی گزارش دادند که فرزندانشان واقعاً در مدارس خریدی انگلیسی می‌آموزند. در واقع، بیشتر مؤسساتی که نیاز به مطالعات پایه دارند، از برگزاری آزمون‌های نهایی برای دانش‌آموزان خودداری می‌کنند و حتی به بازرسان منطقه خریدی اجازه ورود به مدارس و بررسی میزان مطالعات دروس اصلی را نمی‌دهند (Malach, 2020: 91-99).

شکل ۵. میانگین ثبت‌نام در آزمون ورود به دانشگاه، دریافت دیپلم دبیرستان و کسب شرایط ورود به دانشگاه در نظام آموزش خریدی و دولتی، دولتی-مذهبی در پایه دوازدهم (سال تحصیلی ۲۰۲۱-۲۰۲۲م) (Malach & Kahner, 2024: 28)

نتیجه این وضعیت را می‌توان در میانگین ورود جوانان خریدی به دانشگاه و تحصیلات عالی در اسرائیل به وضوح ملاحظه کرد. بر اساس آمار رسمی دولت اسرائیل، تنها ۴۵ درصد از دانش‌آموزان کلاس دوازدهم در جامعه خریدی برای آزمون ورود به دانشگاه، موسوم به بگروت، ثبت‌نام کرده‌اند که این نسبت در مقایسه با سایر بخش‌های جامعه اسرائیل بسیار کمتر است. این در حالی است که نسبت ثبت‌نام دانش‌آموزان همین مقطع تحصیلی در مدارس دولتی و دولتی-

مذهبی ۹۶ درصد است. اگر این رقم را از نظر جنسیت بررسی کنیم، آمار به مراتب بدتر می‌شود؛ در حالی که ۷۲ درصد از دختران خریدی در این آزمون شرکت می‌کنند این رقم در میان پسران خریدی تنها ۱۶ درصد است. درصد قبول‌شدگان در آزمون ورودی دانشگاه در جامعه خریدی تنها ۱۶ درصد است. در حالی که این نسبت قبولی برای دانش‌آموزان مدارس دولتی و دولتی-مذهبی ۸۵ درصد است. در تفکیک جنسیتی نیز دختران خریدی ۲۴ درصد و پسران خریدی تنها ۶ درصد قبولی دارند (Malach & Kahner, 2024: 27-28).

۳.۲.۵. آینده اقتصادی

از جمله آثار اقتصادی ملموس ناشی از افزایش جمعیت جامعه خریدی عبارت است از کاهش نیروی متخصص، کاهش درصد تولید ناخالص داخلی و کاهش ورود سرمایه خارجی به اسرائیل که در ادامه بررسی می‌کنیم.

الف) کاهش نیروی متخصص

اسرائیل یکی از بازیگران مهم بین‌المللی در حوزه هایتک و فناوری‌های جدید به‌شمار می‌رود. دن سنور و سائول سینگر در کتابی با عنوان *ملت استارت‌آپ: داستان معجزه اقتصادی اسرائیل*، اسرائیل را بازیگری پیش‌گام در عرصه هایتک معرفی کردند (Senor & Singer). اگرچه این اصطلاح را نخستین بار «استیسی پرمن»^۱، نویسنده آمریکایی، در مقاله‌ای در سال ۲۰۰۰م به کار برد، منظور او نیز از این اصطلاح اسرائیل بود (Weinstock, 2025).

صنعت هایتک در اسرائیل مسیر شکوفایی را پشت سر گذاشته و امروز به پیش‌گام‌ترین صنعت آن تبدیل شده است، به طوری که آمارهای اداره نوآوری اسرائیل نشان می‌دهد که این صنعت در سال ۲۰۲۳م، ۵۲/۹ درصد از مجموع صادرات اسرائیل را تشکیل داده است. در واقع، از ابتدای سال ۲۰۲۰م، تا انتهای سال ۲۰۲۳م، صادرات هایتک در اسرائیل در سه سال متوالی بالای ۵۰ درصد بوده است (Innovation Authority, 2024: 12-14).

روح هایتک در اسرائیل نه تنها در بخش صادرات و کسب درآمد، بلکه بر تمام بخش‌های مختلف جامعه اسرائیل رسوخ کرده است و در واحدهای مختلف ارتش نیز می‌توان این پیشرفت فناوری را مشاهده کرد. بر اساس آمارهای رسمی، از هر ۵ مرد بالغ اسرائیلی، ۱ نفر در این صنعت مشغول به کار است و دولت‌های

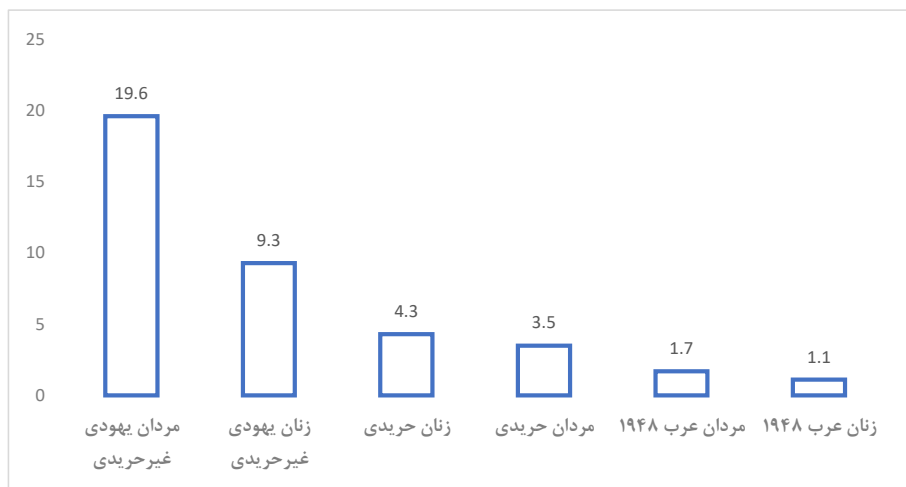
1. Stacy Perman

اسرائیلی برنامه اقتصادی خود را برای گسترش این حوزه در اسرائیل معطوف ساخته‌اند (ibid: 18).

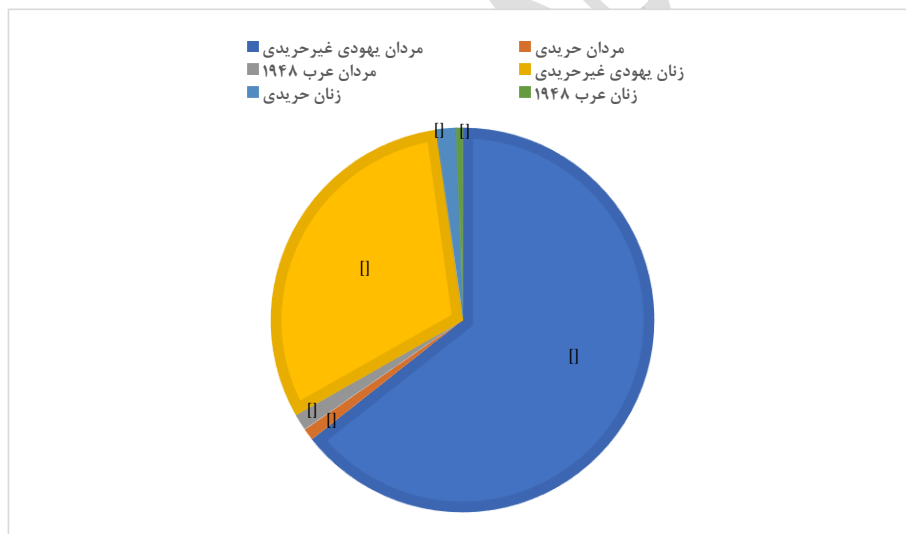
در شرایطی که این صنعت چنین جایگاهی در وضعیت اقتصادی حال و آینده اسرائیل دارد، تنها ۳/۵ درصد از مردان خریدی شاغل در اقتصاد اسرائیل در این بخش مشغول به فعالیت هستند؛ این در حالی است که ۲۰ درصد از مردان غیرخریدی در این حوزه حضور فعال دارند (ibid: 20).

در مجموع، سبک زندگی جامعه خریدی، اساساً بر پایه مطالعه تمام وقت تورات بنا شده است و مردان خریدی بیشتر زمان روزانه خود را در کول‌ها و یسویوها مشغول مطالعه و عبادت هستند. از این رو، میانگین اشتغال این گروه جمعیتی، در مقایسه با یهودیان غیرخریدی در اسرائیل، بسیار پایین است؛ هرچند میانگین اشتغال در میان زنان خریدی تقریباً بالاست که این نیز از سبک زندگی آن‌ها ناشی می‌شود. در سبک زندگی خریدی مردان تحصیل و زنان کار می‌کنند. بر اساس آخرین بررسی‌های انجام شده در سال ۲۰۲۴م، میانگین اشتغال مردان خریدی ۲۵-۶۶ ساله ۵۴ درصد، و زنان خریدی در همین بازه سنی ۸۰ درصد، مردان غیرخریدی ۸۷ درصد و زنان غیرخریدی ۸۳ درصد بوده است (Malach & Kahner, 2024: 56).

البته، این میانگین اشتغال را باید بر اساس حوزه‌های شغلی بررسی کرد. خریدی‌ها بیشتر در مشاغل مشغول به فعالیت هستند که چندان تخصصی و فنی نیست. همین مسئله با راهبرد اقتصادی اسرائیل که از سال‌ها پیش برای خود ترسیم کرده در تضاد است و رشد اقتصادی اسرائیل را در بلندمدت تهدید می‌کند. بیشتر مردان خریدی شاغل در اسرائیل، به ترتیب در بخش آموزش (۳۲ درصد) و در بخش بهداشتی، رفاهی و امدادی (۷/۵ درصد) مشغول به فعالیت هستند. در حالی که حضور مردان غیرخریدی در حوزه‌هایی مانند مدیریت عمومی و امنیت و خدمات تخصصی، علمی و فنی هر کدام ۷/۵ درصد بوده است، حضور مردان خریدی در این دو حوزه به ترتیب ۳/۵ و ۴ درصد بوده است (ibid: 57-58).

شکل ۶. نسبت شاغلان حوزه هایتک در گروه‌های جمعیتی و جنسیتی در سال ۲۰۲۳ و برحسب درصد (Innovation Authority, 2024: 20)

شکل ۷. توزیع مردان و زنان شاغل در صنعت هایتک بر اساس جنسیت و گروه جمعیتی در سال ۲۰۲۳ در میان سنین ۲۵-۶۴ سال و برحسب درصد (Innovation Authority, 2024: 19)

ب) کاهش درصد تولید ناخالص داخلی

با افزایش جمعیت جامعه خریدی در اسرائیل، قدرت سیاسی احزاب خریدی نیز متعاقب آن افزایش خواهد یافت. خریدی‌ها در حال حاضر، تقریباً یک‌ششم از کرسی‌های کنست را در اختیار دارند و با افزایش جمعیت، این تعداد بیشتر و بیشتر خواهد شد. قدرت‌گرفتن سیاسی جامعه خریدی راه را برای اقدام‌های

محافظه کارانه در اسرائیل هموار خواهد کرد و اسرائیل را به مراتب از هویت لیبرالی و سکولار خود دور خواهد کرد و در چالش همیشگی این جامعه، یعنی چالش حفظ تعادل بین دین و دولت، وزن دین را افزایش خواهد داد.

در چنین شرایطی، راه برای اقدام‌های ناامیدکننده طبقه متوسط و بیشتر سکولار اسرائیل هموار خواهد شد. این احزاب با حمایت از ایده‌ها و طرح‌هایی که بیشتر به نفع جامعه مذهبی و ایدئولوژیکی است، سرخوردگی جامعه سکولار را موجب می‌شوند و شرایط را برای اعتراض و ناامیدی هرچه بیشتر آن‌ها فراهم می‌آورند. تلاش برای تصویب قانون پایه مطالعه تمام‌وقت تورات، تلاش برای قانونی کردن معافیت جامعه خریدی از خدمت سربازی، تصویب بودجه‌های کلان اقتصادی برای حفاظت از یارانه‌های دولتی جامعه خریدی و نظایر آن از جمله مواردی است که شرایط زندگی را روزبه‌روز برای جامعه سکولار سخت‌تر خواهد کرد.

در یکی از آخرین نمونه این قبیل اقدام‌ها، این جریان در ائتلاف نتانیاهاو به‌طور تمام‌قد به حمایت از طرح جنجالی موسوم به اصلاحات قضایی پرداخت تا از این طریق بتوان قدرت نظام قضایی را محدود و راه را برای تصویب طرح‌های جنجالی هموار کرد. در جریان آشوب ایجادشده بر سر اصلاحات قضایی در سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳م، یکی از گروه‌هایی که تهدید به خروج از اسرائیل کردند جامعه نخبگان هایتک بودند. با خروج این بخش از جامعه از اسرائیل نیمی از درآمد ملی اسرائیل با چالش مواجه خواهد شد و به‌طور قطع، افزایش جمعیت جامعه خریدی در به‌تصویب‌رسیدن و اجرایی‌شدن چنین طرح‌هایی در اسرائیل تأثیر بسزایی خواهد داشت. در سوی دیگر، شرایط متأثر از این فضا باعث شد بسیاری از مؤسسات رتبه‌بندی، رتبه اعتباری اسرائیل را کاهش بدهند (*The Times of* Shulman, 2023; Friedman, 2023; Israel, 2023).

تغییراتی از این دست در ورود سرمایه‌گذاری‌های خارجی به اسرائیل نیز تأثیر خواهد داشت و اسرائیل را به‌طور بالقوه در مبادلات منطقه‌ای و بین‌المللی کم‌اثر خواهد کرد. با توجه به اینکه آمارهای رسمی اداره صادرات اسرائیل بیانگر این واقعیت است که سهم صادرات فناورانه در سبد صادراتی اسرائیل بیش از نیمی از حجم صادرات خارجی را تشکیل می‌دهد، افزایش جمعیت جامعه خریدی، با توجه به تأثیر بر کاهش درصد نیروی متخصص و از طرفی فراهم‌آوردن زمینه لازم برای خروج نیروهای متخصص فعال در اسرائیل و سرخوردگی آن‌ها، بر درصد تولید ناخالص داخلی در اسرائیل اثر منفی خواهد گذاشت.

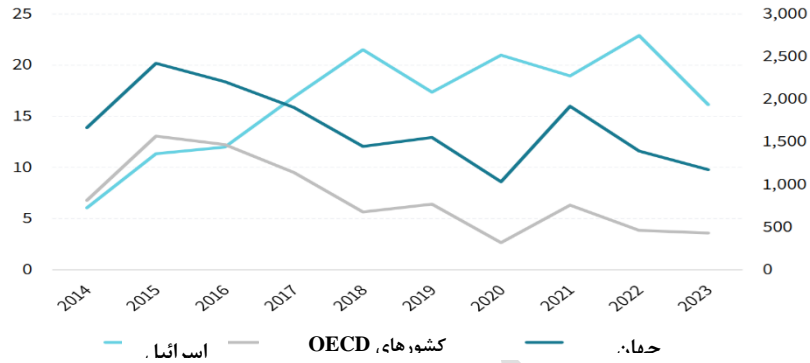
پ) کاهش ورود سرمایه خارجی

اسرائیل یکی از بازیگران جهانی پیش‌گام در حوزه صنایع هایتک و صنایع فعال در حوزه کشاورزی و نظامی در سال‌های اخیر بوده و موفق به جذب سرمایه‌های چشمگیری در این زمینه شده است. بر اساس آمار صندوق بین‌المللی پول، جذب سرمایه خارجی در اسرائیل از ۲۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱م به ۲۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲م رسید که موفقیت‌آمیز بودن صنایع پیش‌گام فعال در اسرائیل را نشان می‌دهد (UNCTAD, 2023). همچنین، اتحادیه اروپا با داشتن ۷۲ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل، ایالات متحده آمریکا با ۳۹/۲ میلیارد دلار، چین با ۲/۴ میلیارد دلار و کانادا با ۱ میلیارد دلار از جمله بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاران خارجی در اسرائیل به‌شمار می‌روند (van Teeffelen, 2025).

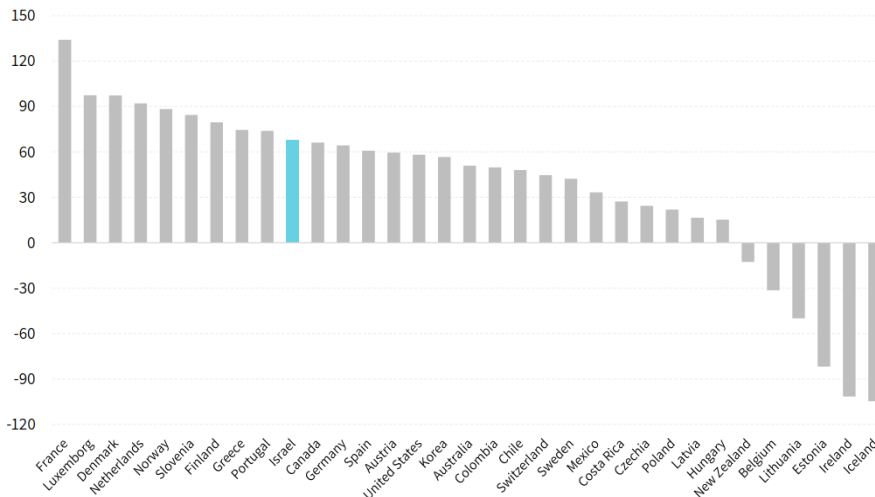
وزن سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل نسبت به مجموع سرمایه‌گذاری خارجی انجام‌شده در کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی در دهه گذشته، روندی صعودی داشته و از ۰/۷ درصد به ۳/۶ درصد رسیده است؛ این رقم در سال ۲۰۲۰م، به ۶/۲ درصد افزایش یافت و اسرائیل را در جایگاه هفتم در میان ۳۸ عضو این سازمان قرار داد (Miller & Azzam, 2024: 5).

در میانگین کلی نسبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جدید به کل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۳م، اسرائیل در میان اعضای این سازمان، بعد از پرتغال، در مقام دهم و جلوتر از کشورهای نظیر کانادا و آلمان قرار گرفت (ibid: 7).

بر اساس اعلام بانک مرکزی اسرائیل، از مجموع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جذب‌شده در سال‌های اخیر بیش از ۵۰ درصد به سوی صنایع هایتک در اسرائیل هدایت شده است (ibid: 6)؛ یعنی، صنایعی که تنها ۳/۵ درصد مردان خریدی در آن مشغول به فعالیت بوده‌اند. لذا، می‌توان این مسئله را به‌طور منطقی متصور بود که با تغییر جمعیت‌شناختی جامعه خریدی در اسرائیل، احتمال کاهش فعالیت‌های جاذب سرمایه در اسرائیل رو به کاهش خواهد گذاشت. همین مسئله بر درصد جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل تأثیر خواهد داشت.

شکل ۸. مقایسه نسبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل با نرخهای ثبت‌شده جهانی و کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی بر حسب میلیارد دلار آمریکا (Miller & Azzam, 2024: 5)

شکل ۹. نسبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جدید به کل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اسرائیل در مقابل کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی، میانگین سالانه از ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۳ م (Miller & Azzam, 2024: 7)

۴.۳.۵. آینده نظامی-امنیتی

افزایش جمعیت جامعه خریدی، به علت برخورداری از هویت غیرصهیونیستی و بی‌توجهی ساختارمند به نمادها و ارزش‌های صهیونیسم (که نمود بارز آن را می‌توان در امتناع این گروه جمعیتی از خدمت در ارتش اسرائیل مشاهده کرد)، بر

آیندهٔ نظامی-امنیتی اسرائیل آثار سوئی دارد. در این بخش، دو محور «تزلزل در ایدهٔ ارتش مردمی» و «آسیب‌دیدن اصل خودیاری در مفهوم امنیت ملی اسرائیل» بررسی و تحلیل شده است.

الف) تزلزل در ایدهٔ ارتش مردمی

با فراهم آمدن چتر حمایتی قیمومیت بریتانیا بر فلسطین، زمینهٔ تشکیل نخستین گروه‌های شبه‌نظامی یهودی بر ضد گروه‌های مقاومت فلسطینی ایجاد شد. این گروه‌ها با هدف تثبیت حضور یهودیان در فلسطین، حفاظت از سکونتگاه‌های یهودی و تضعیف حضور فلسطینی‌ها در بسیاری از مناطق سکونتی سازماندهی شدند. سازمان‌های ایرگون، لخی و هگانا از جملهٔ این گروه‌ها بودند.

هگانا در اکتبر ۱۹۴۵م، با لخی و ایرگون متحد شد و «جنبش متحد مقاومت یهود» را به وجود آورد. این گروه‌های در ادامه، ارتش به اصطلاح مردمی اسرائیل را ایجاد کردند؛ مفهومی که ریشهٔ آن را باید در رهنامهٔ امنیتی بن‌گوریون جستجو کرد. با آغاز جنگ استقلال، بن‌گوریون دستور خدمت سربازی اجباری را برای همهٔ افراد واجد شرایط صادر کرد. اسرائیل موجودیتی نامتجانس با ساختار فرهنگی غرب آسیا تأسیس شد. از همین‌رو موجی از مقاومت را از سوی ملت‌های منطقه برانگیخت (Tamari, 2016: 35-38).

این مسئلهٔ دیروز اسرائیل نیست و در اسناد فعلی امنیت ملی اسرائیل نیز بازتاب یافته است. در این اسناد به صراحت موارد زیر اعلام شده است (Amidror, 2020: 23):

۱. اسرائیل در موقعیتی نامتقارن قرار دارد. جمعیت و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی یکی از ابتدایی‌ترین این نامتقارنی‌هاست. اسرائیل برای همیشه با شکافی بزرگ بین اندازهٔ جمعیتی و کشورهای همسایهٔ خود روبه‌رو خواهد بود. از طرف دیگر، آن بخش از جامعهٔ اسرائیل (جامعهٔ سکولار، سنتی و مذهبیون ملی‌گرا) که بار مسئولیت دفاع ملی را بر عهده دارند فشار بیشتری را متحمل می‌شوند، زیرا اعراب و یهودیان ارتدوکس در اسرائیل به خدمت سربازی نمی‌روند و در این وظیفهٔ نقشی ندارند. نسبت جمعیتی اسرائیل در جنگ استقلال در مقایسه با کشورهای عربی همسایه ۱ در برابر ۲۰ و در مقایسه با کل کشورهای عربی منطقه ۱ به ۵۰ بوده است. اسرائیل، از لحاظ وسعت، همواره رژیمی کوچک خواهد ماند؛ بنابراین، برخلاف بسیاری از همسایگان خود، نسبت به از دست‌اراضی خود و یا

مهمات دوربردش حساس تر است.

۲. اسرائیل هرگز نخواهد توانست خود را به موقعیت «تسخیر برلین» در منطقه غرب آسیا برساند و مانند متفقین در جنگ جهانی دوم، به پیروزی قاطع در جنگ دست پیدا کند. اسرائیل هرگز شاهد تغییر ۱۰۰ درصدی فرهنگ سیاسی منطقه و از بین رفتن آرزوی کشورهای همسایه برای نابودی اسرائیل نخواهد بود. این به این معناست که هیچ پیروزی‌ای در هیچ جنگی نمی‌تواند اسرائیل را از تهدیدهای وجودی خلاص کند. از طرف دیگر، به علت عمق کم راهبردی، نخستین شکست اسرائیل ممکن است آخرین شکست آن باشد؛ بنابراین، اسرائیل باید با پایان یافتن هر جنگی برای جنگ بعدی خود برنامه‌ریزی کند و با تمام وجود تلاش کند تا در هر جنگی بر مخالفانش غلبه کند. اسرائیل برخلاف دشمنانش گزینه‌ای برای عقب‌نشینی نخواهد داشت.

در چنین وضعیتی بود که بن‌گوریون دستور تشکیل مدل ارتش مردمی را به‌منزله سنگ بنای سیاست‌های امنیتی اسرائیل صادر کرد. این مدل شامل خدمت اجباری برای دوره زمانی مشخص، خدمت ذخیره سالانه برای درصد چشمگیری از شهروندان اسرائیل که خدمت اجباری را پشت سر گذاشته‌اند و تعداد کمی از کادر ثابت نظامی است که نیروی متخصص در یک رشته نظامی مخصوص محسوب می‌شوند و برای مدتی طولانی در ارتش حضور می‌یابند (Cohen, 2024). این مدل خدمتی بر اساس قانون خدمت اجباری در ارتش نهادینه شد. بر اساس این قانون که آخرین نسخه آن در سال ۱۹۸۶م، به‌روزرسانی شد بر مبنای مدل مردمی اداره می‌شود. حاکمیت اسرائیل به‌علت ضعف‌های ژئوپلیتیکی جغرافیایی و انسانی قصد تغییر و عدول از آن را ندارد و تمامی مردان و زنان شهروند اسرائیل و ساکنان ملزم به خدمت در ارتش اسرائیل هستند. خدمت در ارتش اسرائیل به‌طور کلی بین ۲۴ ماه تا ۳۶ ماه به طول می‌انجامد (IDF, 2025).

دو گروه در میان گروه‌های شهروندی اسرائیل، به‌طور سنتی از حضور در خدمت سربازی معاف شده‌اند: اولی جامعه یهودیان حریدی فوق‌ارتدوکس و دیگری اعراب ۱۹۴۸ هستند (Levush, 2019: 1-3). این دو گروه ملزم به حضور مستمر در واحدهای ذخیره در شرایط اضطراری هستند. آخرین نمود این ارتش

مردمی را در عملیات طوفان الاقصی شاهد بودیم. با شروع عملیات طوفان الاقصی، دستور ۸ در ارتش صادر شد و تمام نیروهای ذخیره برای حضور در جبهه فراخوان شدند.

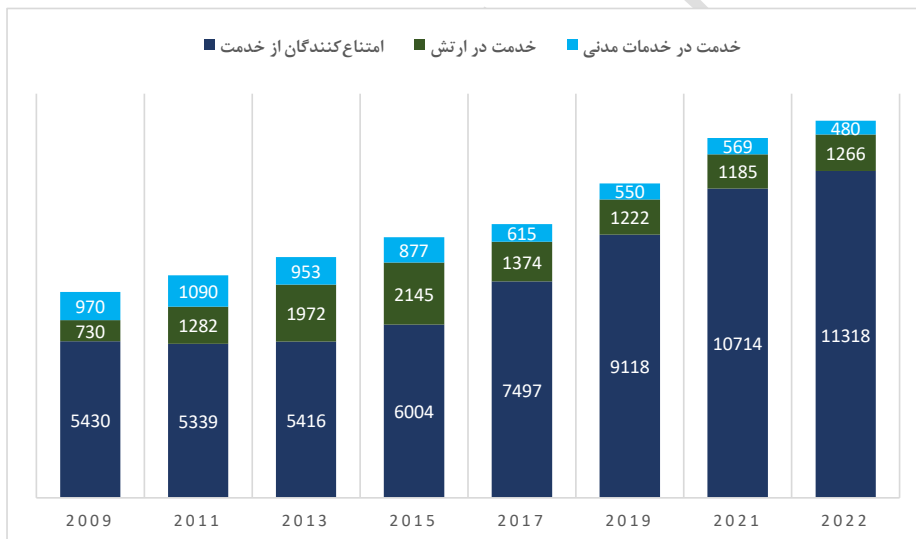
اسرائیل به‌شدت بر مدل ارتش مردمی تأکید دارد و علی‌رغم افزایش درخواست نسل‌های جوان برای اتخاذ مدل ارتش تخصصی، مانند بسیاری از کشورهای غربی، این اقدام را خطری جدی برای امنیت اسرائیل می‌داند. در حالی که تا سال ۲۰۰۹م، تنها ۱۸ درصد از مدل ارتش تخصصی در اسرائیل حمایت می‌کردند، این نسبت در سال ۲۰۱۹م به ۵۸ درصد افزایش داشته است. با وجود این، دستگاه سیاسی و نظامی در اسرائیل، به‌علت ملاحظات امنیتی قیدشده، با قدرت با این روند در افکار عمومی اسرائیل به مخالفت برخاست و خواستار تقویت مدل ارتش مردمی در اسرائیل شد (Cohen, 2023; Israel Democracy Institute, 2021; Shoval, 2019; IDI, 2024).

در چنین وضعیتی و با حساسیت زیاد ارتش مردمی در اسرائیل که بر پایه نیروهای وظیفه و ذخیره بنا شده است، خریدی‌ها تنها گروه یهودی هستند که سهمیه معافیت از ارتش دارند. این تعداد سهمیه معافیت که از سال ۱۹۴۸م و با ۴۰۰ عدد در زمان بن‌گوریون و بر اساس توافقنامه وضع موجود ۱۹۴۷م آغاز شد، در حال حاضر به ۸۰ هزار نفر رسیده است (Shany & Mirit, 2024). بن‌گوریون با تبصره‌ای با عنوان «تورات‌خوانی شغل اوست» با این سهمیه معافیت موافقت کرد. این محدودیت سهمیه در زمان بگین حذف شد؛ اما، با افزایش جمعیت جامعه خریدی و تعمیق شکاف نابرابری ایجادشده بین جوانان جامعه غیرخریدی و خریدی، شکایت‌های عمومی درباره این موضوع افزایش پیدا کرد. در ادامه، اختیار وزیر دفاع برای اعطای سهمیه معافیت به جامعه خریدی لغو و قانون تال در سال ۲۰۰۲م به تصویب رسید. بر اساس این قانون، جوانان خریدی مجاز بودند که تا سن ۲۳ سالگی خدمت خود را به تعویق بیندازند. بعد از سن ۲۳ سالگی یا می‌توانستند به مدت ۱۶ ماه در ارتش حاضر شوند، یا به مدت یک سال در بخش خدمات مدنی ارتش حضور پیدا کنند، یا به مطالعه تمام وقت تورات ادامه دهند (ibid).

در ادامه و به‌علت ناکام‌بودن این مصوبه در تشویق جوانان خریدی برای حضور در خدمت نظامی، این قانون لغو و ارتش ملزم شد تا سهمیه جذب سربازان خریدی در ارتش را سالانه افزایش دهد و اگر این نسبت به ۶۰ درصد از واجدان شرایط خدمت تا سال ۲۰۱۷م نرسید، چاره دیگری برای این کار پیدا کند (ibid).

با ورود احزاب خریدی به ائتلاف نتانیاها در سال ۲۰۱۵م، تمام این مصوبات تعدیل شد و شرایط برای ادامه معافیت بی‌دردسر جامعه خریدی ادامه پیدا کرد. سرانجام، در ۲۵ ژوئن ۲۰۲۴م، با افزایش فشارهای عمومی به حکومت حول موضوع خدمت سربازی خریدی‌ها، تمامی سازوکارهای معافیت این گروه جمعیتی لغو و تمام جوانان واجد شرایط خدمت، مشمول سربازی در ارتش اسرائیل شدند (Israel Policy Forum, 2024).

با وجود تمامی این روندها، بر پایه شواهد ذکرشده از آمار رسمی اسرائیل، جامعه خریدی همچنان از حضور در خدمت سربازی امتناع می‌کنند و تمام بار این مسئولیت در حال حاضر بر دوش جامعه غیرخریدی است.

شکل ۱۰. میزان مشارکت جامعه خریدی در خدمت سربازی، از آغاز دوره دوم سیاسی نتانیاها در سال ۲۰۰۹م تا سال ۲۰۲۲م (Israel Democracy Institute, 2024)

بر پایه برآیند افزایش روزافزون جمعیت جامعه خریدی و ادامه پافشاری آن به حفظ سبک زندگی خود و امتناع از حضور در خدمت در کنار ناامیدی هرچه بیشتر جامعه غیرخریدی از این وضعیت ناعادلانه و کاهش میل به خدمت در این جامعه، مدل ارتش مردمی اسرائیل در لبه تزلزل قرار دارد و با ادامه این روند وضعیت به مراتب بدتر خواهد شد.

ب) آسیب دیدن اصل خودیاری در مفهوم امنیت ملی اسرائیل
علی‌رغم کمک‌های نظامی سالانه‌ای که اسرائیل از دولت ایالات متحده آمریکا

دریافت می‌کند و دولت‌های آمریکایی خود را ملزم به حفاظت از لبه کیفی نظامی در اسرائیل می‌دانند، اصل خودیاری اصلی نهادینه در اسناد امنیت ملی اسرائیل است. بر اساس این اسناد، اسرائیل باید تمام توان خود را برای تقویت توانمندی‌های دفاعی به کار بگیرد و نباید در این امر خطیر به کشور دیگری وابسته باشد. بر مبنای همین اصل است که صنایع دفاعی و نظامی اسرائیل در دهه‌های اخیر به شکوفایی رسیده است (Meridor & Eldadi, 2019: 23)؛ صناعی که در طراحی و تولید ابزارهای خود تا حد زیادی به دانش و نیروی انسانی اسرائیلی اتکا دارد.

با افزایش جمعیت خریدی در اسرائیل، کیفیت جمعیت در اسرائیل، به‌علت رشد نیروی غیرمتخصص و غیرفنی در حوزه‌های موضوعی مختلف، به‌ویژه حوزه دفاعی و نظامی، با آسیب چشمگیری روبه‌رو خواهد شد. این امر خود زمینه‌ای برای کاهش توان علمی بخش‌های تحقیق و توسعه نظامی است. لذا، با افزایش جمعیت جامعه خریدی در اسرائیل، اصل خودیاری در ساختار امنیتی اسرائیل با چالش در خور توجهی روبه‌رو خواهد شد.

۶. نتیجه‌گیری

در این پژوهش سعی شد تا با استناد به اهمیت بعد کیفی جمعیت، به‌منزله یکی از عوامل ژئوپلیتیکی انسانی، روند فزاینده و رو به رشد جمعیت جامعه خریدی در اسرائیل بررسی و تأثیر احتمالی این رشد (که بر اساس مدل‌های جمعیت‌شناختی طراحی شده در خود اسرائیل، در آینده نزدیک توازن جمعیتی را در این رژیم تغییر خواهد داد) بر ابعاد و وجوه مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی - امنیتی در آینده تحلیل شود.

یادآوری می‌شود، بر اساس چارچوب نظری این پژوهش، کمیت و کیفیت منابع انسانی یکی از مؤلفه‌های ژئوپلیتیکی است که بر قدرت ملی دولت اثرگذار است و قادر است بر توان رقابتی آن در سطح منطقه و بین‌الملل تأثیر بگذارد. اهمیت اولیه و اصلی موضوع این پژوهش از این واقعیت نشأت می‌گیرد که تعادل بین دین و سیاست در اسرائیل چالشی بنیادین و تاریخی در اسرائیل است که تا به امروز راه‌حل قطعی برای آن یافت نشده است. شکل‌گیری روند رشد جمعیت‌شناختی جامعه خریدی به‌عنوان نماینده رسمی مذهب در اسرائیل، از جمله مسائلی است که این تعادل ناپایدار تاریخی را برهم خواهد زد و روزبه‌روز بر وجوه مختلف آن خواهد افزود.

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد این تحول همه ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی-امنیتی اسرائیل را تحت تأثیر قرار خواهد داد. یکی از راه‌های توضیح اهمیت این روند، بررسی نفوذ فعلی جامعه خریدی در اسرائیل است. جامعه خریدی در حال حاضر با تشکیل تنها ۱۴ درصد از کل جمعیت اسرائیل (بر اساس آمار سال ۲۰۲۴م)، قریب به یک‌ششم از کرسی‌های کنست اسرائیل را در اختیار دارد، نظام آموزشی مجزایی دارد، جوانان آن از حضور در خدمت سربازی که یکی از ستون‌های امنیت ملی در اسرائیل است خودداری می‌کنند و تمامی نهادهای مرتبط با احوال شخصیه در اسرائیل، از ثبت ازدواج و طلاق گرفته تا تأیید هویت یهودی افراد، تماماً به‌دست این جامعه اداره می‌شود.

بر این اساس، می‌توان پیش‌بینی کرد روزی که جمعیت این گروه در اسرائیل به ۴۰ درصد از کل جمعیت یهودیان برسد، سیاست داخلی تماماً به‌سمت تأمین منافع گروهی این قشر گرایش خواهد یافت، تعادل ناپایدار دین و مذهب در اسرائیل متزلزل‌تر و اسرائیل درگیر بحران هویتی بزرگ‌تری خواهد شد.

در بُعد اجتماعی، زبان عبری در جایگاه یکی از عناصر هویت‌بخش «ملت یهودی» در معرض خطر قرار خواهد گرفت؛ نظام آموزشی این جامعه با تأکید بر دروس مذهبی و دوری از دروس اصلی تعریف‌شده در ساختار رسمی وزارت آموزش در اسرائیل، کودکان و جوانان بیشتری را از یادگیری دروس روز دور خواهد کرد؛ و با این تأثیر، صنایع تخصصی و فنی، مانند صنعت هایتک، که بیش از نیمی از صادرات خارجی اسرائیل را تشکیل می‌دهد و جاذب بیشترین سرمایه‌های مستقیم خارجی است، به حاشیه رانده خواهد شد؛ وضعیتی که به کاهش تولید ناخالص داخلی در اسرائیل خواهد انجامید.

یکی دیگر از وجوه مهم و تأثیرگذار این تغییر جمعیت، در خطر قرار گرفتن جایگاه ایده ارتش مردمی در اسرائیل به‌عنوان یکی از ستون‌های امنیت ملی در این رژیم خواهد بود. جامعه خریدی تنها گروه یهودی حاضر در اسرائیل است که از زمان تأسیس آن در سال ۱۹۴۸م، از معافیت خدمت سربازی برخوردار است و همچنان از حضور در ارتش امتناع می‌کند. افزایش نسبت جمعیتی این گروه در آینده، وضعیت جمعیت‌شناختی اسرائیل و امنیت ملی آن را بیش از پیش با تهدید مواجه خواهد ساخت، زیرا عدم حضور جوانان خریدی در خدمت سربازی از فرهنگ سنتی و دینی این گروه نشأت گرفته است و ریشه در باورهای بزرگان این جامعه دارد.

یکی از مصادیق وقوع چنین آینده‌ای نگرانی گسترده احزاب چپ و میانه در اسرائیل از ادامه این وضعیت است. تشکیل حزب یش عتید (آینده‌ای هست) در واقع، براساس این نگرانی و برای مقابله با آن بوده است. مهم‌ترین مأموریت این حزب جلوگیری از حرکت اسرائیل به سوی آینده‌ای است که یهودیان خریدی بر آن مسلط باشند.

تعارض منافع

این مقاله مشمول هیچ گونه تعارض منافع نیست.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان در تألیف این مقاله مشارکت یکسان داشته‌اند.

اصول اخلاقی

نویسنده در انتشار این مقاله، به‌طور کامل از اخلاق نشر، از جمله سرقت ادبی، سوءرفتار، جعل داده‌ها یا ارسال و انتشار دوگانه پرهیز داشته است؛ منفعت تجاری در این راستا وجود ندارد. این مقاله حاصل تحقیقات خود نویسنده است و اصالت محتوای آن را اعلام داشته است. تألیف این مقاله به هوش مصنوعی داده نشده است.

دسترسی به داده‌ها

در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر در خصوص نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مقاله، با نویسنده مسئول مکاتبه فرمایید.

منابع

احمدوند ش، رجبی قره‌قشلاقی ج. (۱۳۸۹). «شکاف‌های اجتماعی و امنیت ملی در اسرائیل». فصلنامه بین‌المللی روابط خارجی. ۲(۳): ۷۳-۱۰۵.

https://frqjournal.csr.ir/article_123529.htm

الهی و، بای ع، صدری م‌ف. (۱۴۰۳). «بررسی رابطه جمعیت و قدرت ملی در جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر آموزه‌های دینی)». فصلنامه مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام.

۱۹۶(۱): ۲۴-۱. <https://doi.org/10.22034/FASIW.2024.401172.1267>

پارسایی ا، حافظ‌نیا م، احمدی‌پور ز، سجادی‌پور س‌م‌ک. (۱۳۹۸). «شناسایی عوامل ژئوپلیتیک موثر در سیاست خارجی». مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای. ۱۷(۲): ۱-۴۴.

<https://doi.org/10.22067/geography.v16i1.55301>

حافظنیا م. (۱۳۸۴). *اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک*. مشهد: کتاب پابلی.
 عزتی ع. (۱۳۸۰). ژئوپلیتیک در قرن بیست و یکم. تهران: سمت.
 مقومی ا، جاودانی مقدم، م. (۱۴۰۱). «ارزیابی نقش ژئوپلیتیک جمعیت در امنیت ملی رژیم
 صهیونیستی». *فصلنامه مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام*. ۴(۱۱): ۱۲۰-۱۴۷.
<https://www.sid.ir/paper/1516562/fa>

- Ahmadvand Sh, Rajabi Gh-Gh. (2010). "Social cleavages and national security in Israel". *Quarterly Journal of Foreign Relations*. 2(3): 73-105.
https://frqjournal.csr.ir/article_123529.html. [in Persian]
- Amidror Y. (2020). "The national security concept of the state of Israel".
<https://www.idf.il/media/r3gebykq/%D7%A2%D7%9E%D7%99%D7%93%D7%A8%D7%95%D7%A8-%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%A5-%D7%9C%D7%90%D7%AA%D7%A8.pdf>. [in Abry]
- Benedict E. (2022). "Yiddish among Former Haredim". *Journal of Jewish Languages*. 10: 224-266. <https://doi.org/10.1163/22134638-BJA10024>.
- Björk J, Lundén Th. (2021). "Territory, state and nation: The geopolitics of Rudolf Kjellén". *de Making Sense of History*. 41: <https://doi.org/10.3167/9781800730724>.
- Butler Adler Sh. (2014). *Israel's Haredim Effect: Theocracy in A Democratic State*. Washington: Georgetown University.
- Center for Israel Education. (1947). "Ben-Gurion and the Status-Quo Agreement: Jewish Laws to Be Protected in New State". <https://israeled.org/david-ben-gurion-and-the-status-quo-agreement-jewish-laws-to-be-protected-in-the-coming-state/> [Accessed on: 2025.08.05]
- Central Bureau of Statistics. (2022). "Total fertility rate among Jewish women, by nature of religious identity, 1979-2022". https://www.cbs.gov.il/he/publications/DocLib/isr_in_n/isr_in_n24e.pdf. [Accessed on: 2026.04.22]
- Chen Y, Li Y. (2024). "The evolving dynamics of Haredi Judaism in Israel: Ideological shifts and political influences". *HTS Teologiese Studies*. 80 (3): 1-8. <https://doi.org/10.4102/hts.v80i3.10111>.
- Cohen A. (2024). "Back to the people's army". May. <https://en.idi.org.il/articles/54408>. [Accessed on: 2025.08.06]
- (2023). "Has the IDF's people's army model collapsed". August. <https://en.idi.org.il/articles/50500> [Accessed on: 2025.08.06]
- Della-Pergola S. (2024). "The future of Israeli and Jewish demography". *Institute for National Security Studies*. 2(27): 17-35. https://www.inss.org.il/he/strategic_assessment/israeli-demography/. [in Abry]
- Dödtmann E. (2023). "Haredi fundamentalism in the State of Israel: How the status quo between state and religion provides ground for a modern religious counter-collective". *Zeitschrift für Religion Gesellschaft und Politik*. 7: 119-150. <https://doi.org/10.1007/s41682-022-00139-8>.
- Elahi V, Bay AR, Fazel Sadri M. (2024). "Examining the relationship between population and national power in the Islamic Republic of Iran (with an emphasis on religious teachings)". *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*. 6(19): 1-24. <https://doi.org/10.22034/FASIW.2024.401172.1267>. [in Persian]
- Even Sh. (2021). "The national significance of Israeli demographics at the outset of a new decade". *INSS*. 24(3): 33-49. <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2022/12/Israeli-Demographics.pdf>.
- Ezzati E. (2001). *Geopolitics in the 21st Century*. Tehran: Samt. [in Persian]
- Finkelstein A. (2024). "Enforcement of the core curriculum in Haredi education for boys in 2014-2024: Data review". 1-18. <https://www.idi.org.il/articles/59922>. [in Abry]

- Friedman Th. (2023). "Netanyahu's judicial coup could destroy His Start-Up Nation". February 14. <https://www.nytimes.com/2023/02/14/opinion/bibi-netanyahu-israel.html>. [Accessed on: 2025.07.06]
- Globes. (2022). "Are 67% of Haredi students studying core subjects". September. <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001425004>. [in Abry]
- Hafeznia MR. (2005). *Principles and Concepts of Geopolitics*. Mashhad: Papli Book. [in Persian]
- IDF. (2025). "Our Soldiers". <https://www.idf.il/en/mini-sites/our-soldiers/>. [Accessed on: 2026.04.22]
- Innovation Authority. (2024). *Annual Report: State of High-Tech 2024*. Tel Aviv: Innovation Authority. [in Abry]
- IDI: The Israel Democracy Institute. (2024). "Survey of Public Attitudes on Military and Foreign Security Issues". November. <https://www.idi.org.il/articles/> [in Abry]
- Innovation Authority. (2024). *Annual Report: State of High-Tech 2024*. Tel Aviv: Innovation Authority. [in Abry]
- Israel Democracy Institute. (2024). "Recruitment of Haredi men over the years". <https://www.idi.org.il/media/26813/the-recruitment-and-us-a-snapshot.pdf>. [Accessed on: 2025.07.15]
- (2021). "Changing public perceptions of the IDF: Special survey". November 23. <https://en.idi.org.il/articles/36683>. [Accessed on: 2025.08.23]
- Israel Policy Forum. (2024). "Understanding critical issues: The Haredi exemption". June. <https://israelpolicyforum.org/wp-content/uploads/2024/06/Haredi-exemption.pdf>. [Accessed on: 2025.08.03]
- Kedar N. (2007). "A new look at the establishment of the Israeli judicial system". *Israel 11*. 1-29. http://humanities1.tau.ac.il/zionism/templates/ol_similu/files/israel11/keidar.pdf.
- Khofesh Meyda Report. (2019). "Chief rabbinate of Israel". https://www.gov.il/BlobFolder/generalpage/hofesh_hameida/he/freedomInformation.pdf. [Accessed on: 2025.09.10]
- Klein Y. (2022). "Today in history: 101 years since the establishment of the Chief Rabbinate of Israel". February. <https://www.srugim.co.il/647400>. [Accessed on: 2025.10.19]
- Levush R. (2019). "Israel: Military draft law and enforcement, the law library of congress". November. <https://tile.loc.gov/storage-services/service/l1/l1glrd/2019713409/2019713409.pdf>. [Accessed on: 2025.08.17]
- Lintl P. (2020). *The Haredim as a Challenge for the Jewish State: The Culture War over Israel's Identity*. Berlin: German Institute for International and Security Affairs.
- Malach G. (2020). *One in Five Haredi Students in Israel*. Tel Aviv: Israel Democracy Institute. [in Abry]
- Malach G, Kahner L. (2024). *Yearbook of Haredi Society in Israel*. Jerusalem: Israel Democracy Institute. [in Abry]
- Meridor D, Eldadi R. (2019). *Israel's National Security Doctrine: The Report of the Committee on the Formulation of the National Security Doctrine (Meridor Committee)*. Tel Aviv: Institute for National Security Studies.
- Miller V, Azzam H. (2024). "Foreign direct investment in Israel: Developments and trends in the past decade, Bank of Israel". https://www.boi.org.il/media/uoehrvr/foreign_direct_investments_in_israel_en.pdf. [Accessed on: 2025.10.03]
- Moghavemi AR, Mehdi JM. (2022). "Assessing the geopolitical role of the population in the national security of the Zionist regime". *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*. 4(11): 120-147. <https://doi.org/10.22034/fasiw.2022.152738>. [in Persian]

- Parsaei E, Hafeznia MR, Ahmadipour Z, Sajjadpour SMK. (2019). "Identifying geopolitical factors affecting foreign policy". *Journal of Geography and Regional Development*. 17(2): 1-44. <https://doi.org/10.22067/geography.v16i1.55301>. [in Persian]
- Pulami MJ, Nepal S. (2023). "The potential impact of demographic changes in geopolitical landscape". *Asian Journal of Population Sciences*. 3: 43-58. <https://doi.org/10.3126/ajps.v3i1.61830>.
- Senor D, Singer S. (2011). *Start-up Nation: The Story of Israel's Economic Miracle*. TWELVE.
- Shany Y, Mirit L. (2024). "Development of the Haredi exemption law". March. <https://en.idi.org.il/articles/53301>. [Accessed on: 2026.01.12]
- Shoval L. (2019). "50% of the public: Transforming the IDF into a professional army". April. <https://www.israelhayom.co.il/article/646473>. [in Abry]
- Shulman S. (2023). "Flying the coup: Following the money, employees leaving Israel too". March. <https://www.calcalistech.com/etechnews/article/78or7zdbg>. [Accessed on: 2025.10.23]
- Tamari D. (2016). "The people's army, put to the test". *INSS*. 159: 35-48. <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/systemfiles/memo159.pdf>.
- Taub Center. (2018). "Is Jewish society in Israel becoming more secular?". July. <https://www.taubcenter.org.il/research/>. [Accessed on: 2026.04.22]
- Tercatin R. (2025). "Study finds growing numbers leaving Haredi community, but many staying religious". May. <https://www.timesofisrael.com/study-finds-growing-numbers-leaving-haredi-community-but-many-staying-religious/>. [Accessed on: 2026.04.22]
- The Times of Israel*. (2023). "Cybersecurity giant Wiz to pull cash out of Israel due to judicial shakeup". February. <https://www.timesofisrael.com/report-cybersecurity-giant-wiz-to-pull-cash-out-of-israel-due-to-judicial-shakeup/>. [Accessed on: 2024.07.17]
- UNCTAD. (2023). *World Investment Report 2023*. Bali: Indonesia.
- Van Teeffelen J. (2025). "Economic sanctions now: the EU is Israel's largest investor". July. <https://www.som0.nl/economic-sanctions-eu-is-israel-largest-investor/#:~:text=Key%20findings,39.2%20billion%20for%20the%20US>. [Accessed on: 2025.10.24]
- Weinreb A. (2024). *Demography Overview, 2024: Diverging Fertility, Shifting Migration, and Shrinking Yishuvim*. Tel Aviv: Taub center.
- Weinstock E. (2025). "A nation uhat dwells alone". July. <https://blogs.timesofisrael.com/a-nation-that-dwells-alone/>. [Accessed on: 2025.10.24]
- Welsh N. (2025). "Ultra-Orthodox parties quit Israeli gov't over conscription". July. <https://www.dw.com/en/ultra-orthodox-parties-quit-israeli-govt-over-conscription/video-73403117> [Accessed on: 2025.11.21]
- Yates J. (2012). *Haredim vs. Secular: Israel's Internal Culture War and the Fight for Israeli Identity*. New York: Hamilton University.